

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyhi hivatal.</p>
--	--	--

Tartalom. Az evang. reform. tanítók jogi helyzete az egyházi kormányzatban. — A konfirmálás kérdéséhez. Gondos. — Iskolaügy. Vélemény a köznevelési és közoktatási szervezet első részének módosítása tárgyában. Orosz István. — Vallásnevelési kézikönyvek. Stiglicz Albert. — Különfélék. — Hirdetések.

Az evang. reform. tanítók jogi helyzete az egyházi önkormányzatban.*)

Előadó: Sinka Lajos.

I.

Azon lázas tevékenységgel s önértékes felszólalásokkal szemben, melyek a hazai összes tanítóság kebelében ezidő-zerint — úgyszólván — az egész harcvezetésen megindultak, nem ítélteti magát tértelenségre és hallgatásra az az evang. ref. tanító-testület, mely akár magát a tanítás javítását, akár a tanügyi adminisztráció szélesebb és szakszerűbb alapokra fektetését célzó mozgalmakat tekintjük, mindig megkövetelte a maga részét a küzdelemben s megállotta helyét emberül azon ponton, mely számára a munkatérre kijelöltetett.

A legközelebb Budapesten megtartott előkészítő gyűlésen is a ref. tanítók aránylag nagy számmal jelentek meg, mintegy demonstrálni akarván ezáltal azt az igazságot, hogy

*) Lapunk 31-ik számában ígéretet tettünk, hogy „A magyar evang. ref. tanítók országos gyűlésének előmunkálatai” című füzetből egy dolgozatot közölni fogunk. Választásunk több oknál fogva a fentebbi műre esett. Így ez a tanítók jogi helyzetéről szóló, — tanítóink törekvése abból alaposan felismerhető és méltányolható; e munkát azon kívül önmagában is széles ismeretkörre, gondos kidolgozásra, elfogulatlan ítélésre, szóval több jeles tulajdonainál fogva méltó a nagyobb körben való elterjedésre és megismerésre. És mi csak örvendeni tudunk volna azon, ha tanítóink jelen méltányolást érdemlő mozgalmában a füzet többi munkálatainak írói is eltalálták volna ezen mű szerzőjének böles mérsékletét, mely a túlzásoktól megóvjá, és nemesen őszinte hangját, mely minden élesség mellőzésével tud férfiasan nyilatkozni. Szerk.

a hazai tanítóság egyetemét országosan érdeklő ügyekben minden utógondolat nélkül készek tehetségeiket és számuk erejét a köznek szolgálatára felajánlani. És e buzgalom, mint megvolt a múltban, létezik jelenben; úgy meglesend a jövőben is.

Azonban nekünk evang. ref. tanítóknak, — az egyetemestől eltekintve, — vannak — és pedig nem kis számban — oly ügyeink, melyek már országosan el nem intézhetők, hanem csak egyházi téren, ref. egyházi autonomiánk keretén belül bírálhatók el és oldhatók meg helyesen, jogszerűleg és igazságosan. Épen azért mi ref. tanítók ily természetű ügyeink megbeszélése céljából feltétlenül — s különösen a magunk jól felfogott érdeke szempontjából — kötelezve érezzük magunkat arra, hogy az általános mozgalmak közepette mi is életjelt adjunk s úgy anyagi helyzetünk javítását, mint hivatásunk mezején az adminisztráció szakszerűbbé tételét célzó kívánalmainkat tanácskozás tárgyává tegyük, felettes hatóságaink elé terjeszszük s azok megadását, szentesítését alkotmányos úton s törvényes formák közt kérelmezzük.

Kívánalmaink különböző tételek alá csoportosíthatók, melyek közül egyik legfontosabb eme tétel: „Az evang. ref. tanítók jogi helyzete az egyházi önkormányzatban”.

Ha jogi helyzetünket az egyházi önkormányzatban helyesen és igazságnak megfelelően akarjuk elbírálni, kétségtelenül át kell tekintenünk egyházalkotmányunk fejlődésének egész történetén; s az egyes tényezők jogát, köteleességét, kormányzatra való befolyását és hatását mérlegelve, le kell vonni ezekből saját helyzetünk tisztázására a következményeket.

Ilyen álláspontból kiindulva mindenekelőtt ama kérdés tolu elöterbe: milyen volt egyházszervezetünk és abban a tanítók helyzete a múltban? milyen az a jelenben? és milyennek kell lennie a jövőben?

A reformáció kezdetén, a midőn a minden lépten-

nyomon megindult üldözések szétszórták a híveket, gondolni sem lehetett egyetlenleges szervezésre; hanem itt-ott egyes hatalmas földesúr védelme alatt s buzgó reformátorok közreműködésével alakultak gyülekezetek, melyek a körülményekhez képest — sokszor a patronus ízlése szerint — rendezték be magukat. Később a békekötések korszakában egyházmegyékké s kerületekké csoportosultak; de — a különvált Erdélyt kivéve — egész a Geleji-Katona kánonig egyetlenesen kötelező törvény nem csoportosítja még csak lazán összefüggő egészszé sem a magyarországi ref. híveket. Kétségtelen azonban, hogy iskolák s azokban tanítók — legrégebb időtől fogva léteztek, kiknek kötelességét és jogait szabályozni szükséges volt.

A legbuzgóbb reformátorok, tanítók, illetve tanárok is levén, sőt az iskolában mindenütt theologusok foglalkozván a tanítással, kétségtelen, hogy ezek, mint papok, némi befolyással bírhattak az egyházkormányzatra és jogaik e téren — a viszonyokhoz képest — érvényesültek is. Ne feledjük azonban, hogy eleinte csak latin iskolákról és azokban működő tanítókról lehet szó, kik a mostani népiskolák tanítóival nem igen hasonlíthatók össze, hanem inkább egy rangba tehetők a gymnasiumi tanárokkal. De bármint legyen a dolog, annyi kétségtelen, hogy ezek, a senioratusokon (egyházmegyei gyűlés), sőt a zsinatokon is megjelentek: habár az egyh. kormányzatba való befolyásuk mértékét sehol sem találjuk egyenesen meghatározva; de nem is találhatjuk, mert hiszen az akkori társadalmi rend és politikai állapot teljesen kizárják azt, hogy a tanító-testület, mint ilyen, jogot nyerhetett volna ott, a hol a jogkiterjesztés előtt ledönthetetlen korlátok állottak. Az egyházmegyei és kerületi tisztán papi jellegű kormányzata, mely a világi elem befolyása ellen is oly hosszú ideig küzdött és politikai téren a hűbéri rendszer, meg nem engedték az efféle kísérleteket; hiszen, mint az 1646-iki szatmár-németi zsinat végzéseiből kitűnik, még a presbyteriumot sem lehetett egyházként megalakítani, mert a presbyterium felállítása maga „ngs fejedelem előtt is . . . lehetetlennek látszott“. (Geleji-Katona I. Kánon 82. l.). A zsinat ugyanis erre nézve ezt határozta: VI. Végzés. „Minthogy a mi Istentől indított őseink . . . a presbyteriumot magát különféle akadályok miatt fel nem állíthatták: ezt mi az egyházbani sokszerű jeles hasznainál fogva . . . mihelyt népünknek nyomorú szolgálai állapota engedné s mihelyt . . . az igazbitű karok és rendek abhoz hozzá járulnának . . . felállítani lelkünkben óhajtjuk“.

Itt tehát még a presbyterium létjoga is csak óhajtásban él, de maga az intézmény — habár itt-ott kísérletezés történt e tekintetben — tényleg nem létezik sehol. Az óhajtás azonban erre nézve kifejezi a jogfolytonosságot, míg a tanító-testületről, mint a kormányzás egyik tényezőjéről egy szót sem mond az írás; legfeljebb a Geleji K. Kánonban találunk a tanítókról annyit: „Espereseik, lelkészeik iránt engedelmisséggel viseltessenek. Azokkal a gyűléseken megjelenjenek“. Tehát törvény kötelezi őket a gyűléseken való megjelenésre; azonban, hogy itt nem valami joggyakorlásról, hanem csak subordinatus kötelességről van szó, kitetszik az alább következőkből: . . . „az egyházi tiszték s dolgokban is hivatalanul, vaktába ne avatkozzanak, hanem magukat önhatáraik között tartásák és saját teendőiket végezzék“.

A tanítói hivatal eleinte különben is csak előkészítő tanfolyamnak tekintetett a lelkészi hivatalra, a mennyiben a hol maga a lelkész nem végezhetette a tanítást, oda papjelöltek állítottak be iskolamesterekkül, kiknek fizetését legtöbb esetben a rendes pap a magáéból szakítván el, — teljesen annak fenntartása alá tartoztak, s mondhatni annak szeszélyeitől függöttek.

Természetes aztán, ha ily viszonyok közt tulajdonképen tanítói-testületről nem is szólhatunk s annak jogairól nem is álmodhatunk, hiszen a testület folyton széthulló, rövid időközben változó egyénekből állván, az összetartozandóság érzete nála ki nem fejlődhetett.

Más korszak nyílt a tanítók felett az úgynevezett „nemzeti iskolák“ (népiskola) felállításával, — más, de jobbnak nem mondható korszak. Már a szatmári 1664. zsinat elhatározta, hogy mindenütt nemzeti iskolák állíttassanak, melyekben a tanítást — külön tanító nem léteben — a pap végezze, sőt leányiskolákban nőtanítókról is tesz említést. Azonban — bár tagadhatlan, hogy ez az intézkedés egy lépés volt előre, mégis magára a tanítóságra nézve a hanyatlás korszakát nyitotta meg, mert ettől kezdve mindenféle elzüllött existenciák, mint korhely mesteremberek, kiszolgált katonák s több effélék asy-lumává degradálódván a néptanítói pálya: képzettség tekintetében a legnagyobb részben elsüllyedt a tanító-testület.

Hogy mily kevés képzettséggel bírtak e korban a tanítók, erre nézve szomorú világot vet a szatmári egyházmegyének 1683-ban kelt eme végzése: „ki a rektorok közül a következő egyházm. gyűlésig a kathekizmusból 40 kérdést meg nem tanul, fél köből búza fizetésre büntetetik.“

És ezen végzés rajtok három év múlva végre is hajtatott.

Nagyon világos lehet ezek után előttünk, hogy habár e korszakban már volt, vagy legalább lehetett volna tanító-testület: az jogokat sem nyerhetett, de nem is érdemelt.

A XVIII-ik században némi egyöntetűség állván be az egyházkormányzatban, erősebb fejlődésnek indult a népiskolai tanügy is, úgy hogy itt-ott örvendetes haladás észlelhető. — Azonban bár épen a XVIII. századra esik magának a világi elemnek térfoglalása az egyh. kormányzatban; a tanítóságra nézve marad minden a régieben; a teljes szolgálai függésben, mely még iskolájában, saját hivatása teljesítése közben sem hagy fenn neki csak egy talpalatnyi tért sem, hol saját egyéni mirevalóságát kimutathassa, érvényesíthesse.

És ez így tart évtizedeken, majd két századon keresztül; változatlan a kép, megdönthetetlen a rendszer, egész a legújabb időkig, s bár tagadhatlan, hogy a tanító-testület szellemben, képzettségben, tehát erőben folyvást emelkedett: még sem jutott eszébe nagyon sokáig senkinek, hogy annak a kötelességek teljesítésén kívül még jogai is lehetnének.

A papság folyvást a kezében tartotta a hatalmat, a feltétlen rendelkezés jogát az egyházkormányzatban s így természetesen a tanügy terén is; mert hiszen — kevés kivétellel — úgy voltak meggyőződve, hogyha az egyházkormányzás jogát akár a világi elemmel, akár talán a papság egyetemével s így némi részben a tanítókkal is megosztják: okvetlenül oly örvény szélére állítják az egyház hajóját, hol az rövid idő alatt megsemmisül, vagy belső villongások martaléka leend. Tehát ezen félelem és nem pusztán a hatalomhoz való szívós ragaszkodás lett oka annak, hogy maga a világi elem is, csak hosszas és erős küzdelmek árán juthatott természetes és kétségtelen jogainak birtokába. Még az 1777-iki óvári egyházm. gyűlés is

határozottan kimondja: „hogy a tiszteletes gregarius atyafiak és a tanítók, valamint a világiak az egyházm. gyűlésekről mindnyájan kizárandók“. E határozat ellen a gregariusok opponáltak, de csak annyit nyerhetének, hogy az esperesnek az egyházi kegyadományokról s más egyházi vagyronról szóló számadásainak meghallgatásánál jelen lehettek. Az újabb kutatások nyomán találunk ugyan rá esetet, hogy 1772-ben a szatmári egyházmegyében tartatott olyan gyűlés, melyre a gregarius atyafiak és a tanítók is meghívtak és szavazati joggal bírtak; azonban az eset annyira kirívónak és helytelennek találtatott, hogy az, ugyanazon év októberben tartott egyházkerületi gyűlés határozottan kárhóztatja ez eljárást, kimondván: „hogy ilyen gyűlések tartása ellenkezik a kánonokkal; ezért komolyan megintetik a nevezett egyházmegye“. (Debreczeni Prot. Lap 1890. 6. sz. Adalékok a tiszántúli egyházk. tört. T. S.)

Mindezekből világos, hogy míg a világi elem is csak a nagy Sinay Miklós püspök megbuktatásával (1791.) juthat jogai birtokába az egyházi kormányzatban: addig a tanítóság nem rendelkezvén sem anyagi, sem kellő szellemi erővel, megmarad továbbra is alárendelt szolgáló helyzetében.

Ne áltassuk azonban magunkat azzal, mintha a tanítóság legnagyobb része ez időben természetellenesnek s magára nézve lealázónak tartaná a maga helyzetét az egyházi önkormányzat keretében. Ilyenről emlékezet nincs sehol, mert hiszen a század elején, sőt egész a rendi alkotmány eltörléséig még a presbyteriumok sem voltak megalkothatók az egyházakban s tulajdonképen Sinay bukásával csak kevés számban folyhatott be még a világi elem is az egyház kormányzásra; nagyon természetes tehát, hogy olyféle kísérletek, melyek a tanítók jogait hangoztatják vala, az álmok országába, az ábrándok világába tartoztak.

De valljuk is meg, hogy maga a tanító-testület nem volt megérve arra, hogy — mint azt a prot. egyh. szervezetének szelleme hozza magával — követelje a helyet, mely őt az egyházkormányzatban méltán megilleti. Külön vált már — igaz — teljesen a lelkészi kartól, s a népiskolák rendezésével külön testületet képezett; de szakszerű képzettsége, általános műveltsége — tisztelet a kivételeknek — bírálaton alól áll vala, mert még mindig az utcán fogták, — különösen kisebb helyeken, — a tanítót s így sok kétes existenciát állítanak be az iskola szentelt falai közé, kik képesség, műveltség és önérték teljes híjával lévén, mintegy praedestinálva látszottak lenni arra, hogy gúnytárgyává tegyék a tanítói hivatalt s alásülyeszék a tanító-testület tekintélyét.

A 48-iki idők idéznek ugyan elő némi szabadabb mozgalmat a prot. egyházban is, de a nemzet élet-halál harca háttérbe szorít minden más ügyet: a rákövetkező elnyomatás korszakában pedig sokkal elsőbb dolga volt az egyháznak saját fenyegetett lételet megmenteni, semhogy holmi belkörü alkotmányjogi és szervezeti kérdések megoldására vesztegessen erejét.

Igy történt aztán, hogy bár a 48-iki mozgalmas idő s a rákövetkező sötét korszak egy teljesen kifejlett s tekintélyes részében képzett ref. tanítóságot talált: még sem történt kísérlet arra nézve, hogy e számot tevő testületnek megfelelő hely és jog adassék az egyházi önkormányzatban. Csakis a nemzeti élet szabadabb lélekzésével, a kiegyezés után emelkednek hangok egyházmegyéken és a sajtóban, melyek a ref. tanítók helyzetét tárgyalják s részükre befolyást követelnek az iskola-

ügy és egyházkormányzat terén. És itt hálával kell megemlékezni a dunántúli s különösen a somogyi kartársakról, kik félretevén minden félelmet, elhordozván sok félreértést, elfogultságból származó meghurczoltatást, talán itt-ott üldöztetést is: lankadatlan buzgalommal sürgetik egyházmegyén, egyházkerületen a tanítók helyzetének javítását, társadalmi és alkotmányjogi állásuknak tisztázását.

Innen került ki a memorandum, melyet az ország ref. tanítói magukévá téve, az 1881-iki alkotmányozó zsinat elé felterjesztének.

És itt már most állapotunk meg egy kissé s a multa visszatekintve lássunk meg két nagy igazságot.

Egyik az, hogyha mi alkotmányjogi helyzetünk tisztázása végett a multa appellálunk, ott nagyon kevés vigasztalót s úgy szólván semmi alapot sem találhatunk, — mert eltekintve a deák iskolák némely lelkész-tanítóitól, — az egyházkormányzatban sehohsem látjuk a mestert tényezőként szerepelni, magáról a testületről pedig még csak beszélni sem lehet.

Másik az, hogy lehet valamely testület számban nagy, kiterjedt; de ha az szakszerű képzettség s általános műveltség híjával van; még a legszabadabb szellemű intézmény szervezetében is csak alárendelt helyet foglalhat el. A népiskolák első kezdeményezésétől fogva a mostani korszakig nem kell vala 200 esztendő azon eszme megérésére, miszerint a ref. egyh. tanítósága megérdemel annyit, hogy a tanügy és némely egyh. kormányzati dolgokban legalább meghallgassák szavát; ha a tanító-testület képzettségi foka csak viszonylagos arányban is állott volna a lelkészi kar képzettségéhez.

A konfirmálás kérdéséhez.

II.

De csak sietek arra, a minek kifejtését tulajdonképen ezé-
lül tűztem. Nézetem szerint a konfirmáció-tanítást minden
körülmények közt a tanítóra kell bízni, következő okokból:

1. Így volt ez, a zsinati törvény előtt. (Lásd Mitrovics
Gyula „A confirmatio“ cz. értekezését a Protestáns Szemle cz
évi III-ik füzetében). És ha a régibb időkben, mikor még ta-
nítóink az általános műveltségnek és szakképzettségnek nem
állottak azon a fokán, mint ma, reájok lehetett bízni ezt, ha a
tapasztalat azt bizonyította, hogy ennek derékasan is megfe-
leltek: a mai magasabb képzettség mellett, van-e okunk a bi-
zalmatlankodásra? Megvallom, hogy én ezt, mint ev. reform.
felekezeti tanító arczul csapásul venném és tiltakoznám annak
kezemből kivétele ellen. Jó lenne a tanító uraknak, kikben van
felekezeti öntudat és önérték, mit kétségbe nem vonok, egye-
temes gyűlésükön megbeszélni ezen dolgot. Részemről olyan
tanítót a felekezet egy darab konyerére sem tartok érdemes-
nek, a ki annyit sem tud vallásából, hogy egy tizenkét éves
gyermeket konfirmációra előkészítsen.

2. A gyermek nem tudja a maga javát. Helyesen mondja
Steinbart (System der reinen Philosophie stb.): Kinder können,
— wie schon gezeiget worden ist. — die Gegenstände nicht
anders, als nach der simlichen Empfindung und nach der Be-
ziehung auf ihre Naturtriebe beurtheilen, und es ist ihnen da-
her nicht möglich einzusehen, wie das, was ihren sinnen ange-
nehm ist, im Zusammenhang, oder in der Zukunft ihnen
schädlich, und was ihnen unangenehm ist, dereinst in seinen

Folgen nützlich werden sollte. Man muss daher, statt der ihnen noch nicht sichtbaren und begreiflich zu machenden künftigen guten, oder übeln Folgen ihres Verhaltens, willkürliche angenehme Empfindungen, mit den zur künftigen gesellschaftlichen Wohlfahrt abzielenden Handlungen, und willkürliche unangenehme Empfindungen mit der ihnen künftigen zu Schaden erreichenden Aufführung verknüpfen, und durch diese Vergesellschaftung der Ideen, die Neigungen zweckmässiger lenken. Hát így van ez, a konfirmáció-tanításra is.

Fegyelem nélkül nem megy. A fegyelemgyakorlás pedig nem valami jó ízt szokott hagyni a gyermek szájában. Bízunk ezt a keserű adag beadását a tanító urakra, a kiknek ez kötelességszerű hivatásuk. A gyermeknek, miután tárgyismerete ninesen, be kell tanítani az elibe adott kézikönyvet, — annyit tudunk, a mennyit emlékezetünkben bírunk, — mert még a lelkipásztor magyarázatainak is csak akkor lesz maradandóbb hatása, ha a gyermeknek van azt mihez kötni. Ez a betanul-tatás fegyelem nélkül nem megy, kivált egy 80—100 gyermekből álló csoportban.

3. Megengedem, hogy a lelkipásztor szélesebb látkörrel, alaposabb tájékozottsággal bír a vallás tárgyaiban, mint a tanító. De az kétségen kívül igaz, hogy nem mindig a legtudósabb ember a legjobb tanító. Tudjuk, hogy a sikeres tanításnak a kellő ismereteken kívül még sok tényezői vannak. A türelmet, a gyermek értelmi fejlettségéhez illő alkalmazkodást stb. nem a tanítónak van-e legtöbb alkalma elsajátítani?

4. Önámítás az, hogy a lelkész a gyermeket öt-hat heti vallásos oktatás által már istenfélővé teszi, ha szülei, tanítói már előbb vallásos irányt nem adtak nevelésének. Sőt a legvallásosabb nevelés mellett is, sok esztendő telik el, míg Isten országa szívünkben felépül. Izrael népe negyven évig bujdosott, míg az ígéret földére eljutott. Salamon hét esztendeig építette a templomot. Egy gyermeket bevezetett vallásosságra éppen úgy nem emel egy pap, mint nem emel egy tanító.

5. Nem vagyok imádója mindenféle külföldi csodabogár-nak. De már azt közelebről is mélyebb meghatottsággal olvastam egy művészi beszédnél, hogy Amerikában, még Harriszen, a köztársaság elnöke és Wanamaker postaügyi miniszter is, tanít a vasárnapi iskolában. (Debreczeni Prot. Lap 1890. évi 24. szám). Kétségen kívül a művelt külföld mélyebb és tetterősebb vallásosságának az effélékben rejlik egyik oka. A világiak is, magasabb és alsóbb rendűek foglalkoznak a vallástudománnyal, megismerik azt és éppen ezért megtanulják szeretni és becsülni. Ha tehát nálunk is igazi erőteljes egyházi életet akarunk; nem szabad a vallást a papok kizárólagos szaktudományának tekintenünk, sőt hirdetniük kell, hogy ez minden ember szaktudománya, hogy ez nem olyan dolog, mint a eszmiadiaság vagy prókátorság stb., melyhez csak az illetőknek kell érteni. Protestáns elv, hogy kiki meggyőződésből legyen tagja az egyháznak. Ha tehát azt el nem érhetjük is mostanában, hogy világi uraink a vallásosság terjesztésében, az Isten országa építésében a lelkipásztoroknak segédkezzenek: tanítóinktól legalább, mint ev. ref. felekezeti tanítóktól, megkövetelhetjük e segédkezést és egyáltalában nem tartom tanácsosnak fontoskodó arccal elibük állani és így szólani: „félre a konfirmáció tanítástól, ti ehhez nem értetek, ebben mi vagyunk a szakférfiak“. De csak legyenek ők is szakférfiak, tanítva tanuljanak. Jó alkalom az a konfirmáció-tanítás, hogy a tanító a vallás tárgyai felett komolyan gondolkozzék. Az hogy a pápistáknál kizárólag a papok tanítják a vallást, természetes, —

de nálunk, kik az egyetemes papságot tanítjuk, természetellenes.

De nem időzöm tovább e tárgynál. Bezárom elmélkedésemet azzal a nyilatkozattal, hogy én a konfirmációra tanítást határozottan a tanító kezébe óhajtom tenni; a lelkipásztortól pedig azt követelem Joó Istvánval, hogy az előkészítés ideje alatt minél gyakrabban látogassa meg a gyermekeket és járjon úgy el, mint azt ugyancsak ő oly gyönyörű művészettel leírja, melynek hatását újabb leírás által tartózkodom csökkenteni. Pap és tanító, mint hű munkatársak működjenek egyetértéssel, kitartással, buzgósággal a vallásos élet s ez által az egyetemes boldogság terjesztésében. A konfirmáció-tanítás ideje alatt, volna szerintem különösen helye, a hetenkénti gyermekisteniszteletnek.

Mit kérek tehát az illetékes kormányzó hatóságoktól?

Kérem a konfirmáció-tanításnak akár törvénnyel, akár szabályrendelettel való szabatos meghatározását, és kérem a tanítás idejének és módjának, mely szintén nagyon, de nagyon szükséges volna, megállapítását. Ez utóbbiakra, lehet, még visszatérek.

Gondos.

Iskolaügy.

Vélemény a köznevelési és közoktatási szervezet első részének módosítása tárgyában.

(Vége.)

II. Egyes cikkekhez ajánlott módosítások.

Az egyes cikkekhez ajánlott módosítások és változtatások közül e helyen azokat említjük fel, melyek közérdek szempontjából némi jelentőséggel bírnak. Ilyenek a következők:

Az 1. és 2. cikkben a népnevelési és oktatási intézetek között az elemi és felső népiskolák helyett — az előre bocsátottak alapján — csupán népiskolák írandók. Ugyanide a polgári iskolákat is, bár egyházunk ezidőszert nem tart fenn ilyeneket, felveendőknék ítéljük; részint azért, mert más felekezeteknél is megvannak, részint mert népesebb egyház-közsegekben nekünk is szükségünk lehet azokra, — különösen a felsőbb leányoktatásnál.

A 7-ik cikkben az iskola-fentartási alap megalkotására vonatkozó kötelezést enyhíteni kívánjuk. Szegényebb egyházainkat nem tanácsos elkötelezni arra, hogy az egyházi és iskolai szükségletek évi ellátása mellett még külön iskolai alapot is teremtsenek; mert könnyen megtörténhetik, hogy a szigorú kényszer ellenében kifejlődő reakció nemcsak iskolai, hanem egyházi legfontosabb érdekeinket is veszélyeztetné. (Az országos közalapra való adózásnál is mily sok kellemetlenség merült már fel.) Czélszerű lesz azért e cikket megváltoztatni oly módon, miszerint hangsúlyoztassék ugyan abban a köznevelési alap rendkívüli fontossága s buzdíttassanak az egyházak ily alap létesítésére és tervszerű növelésére: de a törvényes kötelezés maradjon el.

A 8-ik cikket, mely az iskola-fentartás végett más hitfelekezettel (1) vagy a polgári községgel egyesülésről tárgyal, végleg kihagyandónak ítéljük, mert alkalmat adhat bármely kis ok miatt felekezeti érdekeink feláldozására; oly helyeken pedig, hol a hívek nagy adófizetéssel tartják fenn isko-

láikat, mintegy előre útasítva lennének a törvényben a másokkal való egyezkedésre. Kihagyható e cikk azért is, mert a rendkívüli esetekben előforduló közösségre lépés feltételeit az egyházmegye és egyházkerület e nélkül is jogosítva vannak s egyszersmind kötelesek elbírálni; arról pedig meglehetünk győződve, hogy ezen felsőbb egyházi hatóságok az itt elsorolt biztosítékokat a törvény előírása nélkül is megkívánják és fentartják.

A 20-ik cikk rendelkezését, melyszerint rendkívüli esetekben az iskolai felügyelőség adhat engedélyt arra, hogy egy tanító 80 növendéknél többet is taníthasson, így óhajtjuk módosítani: „Rendkívüli esetekben az egyházmegyei közgyűlés nevében az esperes adhat engedélyt arra, hogy záros határidő tartamáig a tanító többet is taníthasson“. E módosítást megkívánja egyrészt a szabatosság, melynél fogva „az iskolai felügyelőség“-nek megnevezve kell lenni, másrészt a törvény azon intentiója, melyszerint a 80 maximalis számot csak rendkívüli esetben lehet átlépni; ha azt akarjuk, hogy ez átlépés húzamosabb ideig tartó, vagy éppen állandó ne legyen, a záros határidőt mellőzni nem szabad.

Az elemi iskola tantárgyai közé a rajzot, a mértani rajzzal együtt — tekintettel e tárgy fontosságára — kötelezőleg felveendőnek ajánljuk (31. §. m.).

A 49-ik cikk szerint segédtanítót nem rendszeresített állomásokra az esperes nevez ki; ezen rendelkezést így kívánjuk megváltoztatni: „nem rendszeresített állomások betöltését az iskolaszék is intézheti“. A tanítói állomások betöltését minden esetben a terhet viselő helyi gyülekezetnek óhajtjuk fentartani, — úgy azonban, hogy nagyobb gyülekezetekben az egyháztanács e jogát a fenforgó esetben az iskolaszékre átruházhatja. Az espereseket a segédtanítók kinevezésétől — az abból származható kellemetlenségekre való tekintetből — felmentendőknek véljük; közhasznú befolyásukat a hozzájuk folyamodó egyházaknál különben is sikerrel érvényesíthetik.

Az 53-ik cikk második bekezdése, mely a rendes tanító halála esetén a segédtanítók tetszés szerinti áthelyezéséről szól, véleményünk szerint elhagyandó; mert ezen rendelkezés az egyéni jogkört erősen megtámadja az által, hogy a segédtanítót a megüresedett állomás ideiglenes betöltésére általában kötelezi, ha szinte ő maga és előbbi gyülekezte a változtatást nem kívánja. Komoly figyelembe veendő az is, hogy a segédtanító nálunk önálló, egész munkakört tölt be, minélfogva más egyházba időközi átrendelése az előbbi működése helyén idézne elő hasonló fennakadást és zavarokat. A felhozott rendkívüli esetben — véleményünk szerint — a tanítóképző intézeteknek pályavégzett vagy ahhoz közelálló növendékei lehetnek legtermészetesebb kisegítők; a minnek törvénybe foglalására azonban szükség nincs.

A fizetésbeli megkülönböztetés (54. §.) az elemi és felsőbb népiskolai tanítók között álláspontunkon megszüntetendő. Megnyugtató azonban rámutathatunk azon kedvező körülményre is, hogy felsőbb népiskolák, illetőleg azok helyett 9—8 évfolyamú teljes népiskolák az ügy természete szerint azon népesebb és vagyonosabb egyházközségeinkben keletkezének, melyekben a tanítók fizetése általában megüti, sőt haladja is a felső népiskolák tanítóira itt megállapított mértéket. És az oly fokozat megállapítását, hogy nagyobb (költségesebb életmóddal járó) városban törvény szerint is nagyobb legyen a minimalis fizetés, a szervezetbe beillőnek véljük.

Az 58-ik cikk záradékát: „a tanító a tanítóság mellett

semminemű hivatalt nem viselhet“, ezzel enyhíteni kívánjuk: „egyházi hatóságainak engedelmével“. Vannak esetek úgy a kisebb községekben, mint főleg a nagyobb városokban, mikor a tanító rendes hivataltán kívül más közbecsülést nyújtó, vagy éppen tisztességes mellékjövedelemmel összekötött állást tölthet be a nélkül, hogy iskolai teendőit bármily mértékben is mellőzni volna kénytelen. Az ilyenektől ridegen eltiltani, vagy éppen a köztársadalmi hatás útjait a tanító előtt elzárni helyén levőnek nem találjuk.

Az iskolaszék (62. §.) és az egyházmegyei tanügyi bizottság (67. §.) ügykörének szabatosabb körülírása mellett óhajtjuk, hogy az egyházkerületi tanügyi bizottság (68. §.) önálló legyen, nem pedig alosztálya egy általánosabb tanügyi bizottságnak. Éppen egyházkerületünk körében szerzett kedvező tapasztalat indít arra, hogy úgy a népiskolai, mint a középiskolai tanügyet elkülönítsük egymástól s mindeniknek szakbizottsága önállóan készítse elő és terjessze a közgyűlés elé a maga munkálatait.

A 74-ik cikkben kimondandó, hogy a tanítóképezdében a tanító személyzet igazgatóján kívül az évfolyamok számának megfelelőleg 4 rendes tanárból és a gyakorló iskolában működő egy tanítóból áll. Ennyit a középiskolai törvény már egy négyosztályú gymnasiumra megkíván; a kiszabott tananyagot kevesebb tanerő nem is végezheti el sikeresen; — külön ének-, zene- vagy torna- és rajztanárra még ezek mellett is szükség van. Ha a rendes tanárok száma annál kevesebb, azt érzük el vele, hogy több lesz a melléktanár vagy a bejáró óraadó, mint a rendes tanár. Debreczenben ezidőszert az igazgatóján kívül 3 rendes és 4 kisegítő tanár vagy óraadó, Pápán a legközelebbi értesítő szerint 4 rendes és 8 melléktanár működik; az ily körülményeket kedvező jelenségeknek nem mondhatjuk.

A 75-ik cikkben kimondandónak véljük, hogy az igazgató a rendes tanárok közül 3 évi időszakra választatik; az állandó igazgatóság autonómikus egyházszervezetünkben mellőzendő. A tanárok díjazásánál pedig (76. §.) megállapítandó, hogy az nem lehet kevesebb, mint a mennyi a középiskoláknál érvényben van; mivel az előző cikk a képezdei tanároktól középiskolai képesítést kíván: természetesnek látjuk, hogy díjazásukra nézve is a középiskolai tanárokkal egyenlőknek nyilváníttassanak, a mint ez nálunk eddig is megvolt.

A második részben (90—92. §.) a keresztyén felebaráti nevelőintézetekről elmondottakat minden tekintetben helyeseljük; minélfogva azok törvényerőre emelkedését s minél szélesebb körben elterjedését és megvalósulását buzgón óhajtjuk.

Közli

Orosz István.

Vallástanítási kézikönyvek.

Kért felelet. E lap f. évi 29-ik számában „Vallástanítási kézikönyvek“ cím alatt, t. Kováts Elek nagybányai m. kir. erdőszámtiszt úrtól megjelent cikkekre.

(Vége.)

A bibliai történetek tanítása, nem kezdhető meg azonnal, a midőn a gyermekeket az iskolába feladják; mert előbb ezen gyermekek értelmét, az elbeszélendő történetek megértéséhez mintegy elő kell készíteni.

Ezen előkészítés abban áll: hogy megismertetjük a gyer-

meket az iskolával, a családi viszonyokkal, a nagy természetben előjövő változásokkal, nagyon természetes, hogy beszéd- és értelemgyakorlatok alapján.

A midőn a gyermekek bizalmát a tanító megnyerte s azok bátorságát felkeltette, beszéd- és értelemgyakorlatok alapján azok szellemi látkörét mintegy kiszélesítette; ekkor érkezett el csak azon idő, midőn a tanító a vallástanítást megkezdheti.

Ámde távolról se gondolja t. Kovács úr, hogy már ekkor azonnal a Jézus Krisztusról, avagy Jéruzsálembe meneteléről fogunk beszélni, a világért sem! Hanem ilyenforma beszélgetést kezdünk növendékeinkkel: Hallottatok ti már valamit a jó Istenről? Ki hozza fel mindennap az égre a szép napot? Ki növeli meg a fát, fűvet és vetést? Ki ad esőt a földre? Ki érleli meg a gabonát, hogy abból az emberek kenyeret csináljanak? Ki visel reánk gondot éjszaka, mikor aluszunk? Kinek köszönhetjük a mindennapi kenyeret? Eme kérdésekre nyert feleletek után, azt kérdezzük a gyermekektől: Hogy beszélünk mi a jó Istenhez? Igen! Imádságunkkal. Mondok nektek egy szép imádságot s a tanító egy rövid imádságot mond, melyet a gyermekeknek meg is tanít. A mint ez, Kovács L. úr vallásoktatáshoz írott Vezérkönyvében, igen szépen le van írva.

A gyermekek beszélő képességének fejlesztése és gyakorlása végett, megragadóbb tárgyú, két-három apró erkölcsi elbeszélést mond a tanító, s a midőn egy egész félétven át ilyen módon előkészítettek a növendékek a bibliai történetek tanulásához, — csakis ekkor, — tehát a második félétven elején veszi kezdetét a tulajdonképeni bibliai történetek tanítása.

Az 1-ső osztálynak tanítatik az ószövetségből: a teremtés története, Ábrahám elhívása, Ábrahám és Lót, József története.

Az újszövetségből: Jézus születése, Jézus 12 éves korában, Kánaeni menyegző, egy főember fiának meggyógyítása, Jairus leánya, Nainbeli ifjú, Jézus a kisgyermek barátja.

A II-ik osztálynak: az ó- és újszövetségből 20 bibliai történet, ezek között van aztán „Jézus utolsó útja Jéruzsálembe“ stb. (Lásd egyházker. A) tanterv). A bibliai történeteket a világért sem olvasás avagy diktálás útján tanítjuk meg, hanem alászállunk a gyermekek értelmi köréhez; lassan, értelmesen, világosan, természetes hanghordozással, de elengedhetlenül érdekesen, a gyermekek által felfogható nyelven és a mi fő: teljes hittel, vallásos hévvel és buzgósággal szabadon elbeszéljük a bibliai történetet a gyermek előtt, úgy azonban: hogy az elbeszélő szenttörténet felőli kifogástalan hitet, a gyermekek — a beszélő tanító arcáról — szeméből kiolvassák.

Mint hogy pedig az 1-ső és II-ik osztályú gyermekek, a bibliai történetet, ezen itt említett módon együtt tanulják (osztatlan iskolát értek), többnyire — kivált a fejlettebb korú 1-ső osztályú növendékek a II-ik osztálybeliek bibliai történetét is megtanulják; — kivált ha a tanító előadása vonzó, érdekes és a gyermekek figyelmét le tudja bilincselni. Ekként van aztán az: hogy némely 1-ső osztályú gyermek, kifogástalanul el tudja mondani: „Jézus utolsó útja Jéruzsálembe“ stb. . . . Ha az elbeszélő bibliai történetben, itt-ott homályos helyek fordulnának elő, a tanító pár szóval adja meg a kellő felvilágosítást, de hosszadalmas magyarázatot, avagy elemzésbe ne bocsátkozék. Az elbeszélő történeteknek tartalmát, kérdezgetések által kifejti s a gyermekek életviszonyaira vonatkoztatja, hogy ekként a gyermekek önként magok vonjanak a történetből tanulságot.

A bibliai történetek tanításának főkélléke még, hogy a többször elbeszélő bibliai történet tanításánál, a mennyire a tanító teheti, igyekezzék mindig ugyanazon szavakat és kifejezéseket használni. Így aztán többszöri elbeszélés után, megkísérelti a tanító a növendékekkel elmondani s e közben feltehető kérdéseivel növendékeit folytonosan vezeti. Nagyon természetes: hogy ez kitarító munkát, türelmet és nevelői tapintatot igényel.

Mindezek után jó lélekkel nyugtathatom meg t. K. E. urat, hogy e módszeren teljesített vallástanítással, többet használunk a vallásos buzgóság felébresztésére, a vallásos érzelmeink fejlesztésére, mint több kötetre tehető katechizmussal.

És most végezetül, szabad legyen kérdeznem: meg van-e t. K. úr a kért felelettel elégedve? Helyesli-e, — tetszik-e t. K. úrnak, eme leírt vallásoktatási módszer? mert őszintén megvallva: nekem tetszik. És ha t. K. úr vallásoktatásunk felől támadt kételyeit velem élőszóval tudatta volna, én egész készséggel szolgáltam volna részben élőszóval, részben egyházkerületünk elfogadott tanterve és Kovács L. úr vallástani jeles vezérkönyvével; melyekből — támadt kételyeit eloszlathattam volna.

A III-ik és IV-ik osztályok számára írott K. L. úr féle bibliai szent történeti kézikönyvekre tett nehezményekre, nem tartom magamat illetékesnek felelni, annyival is inkább, mivel t. K. úr írott cikke után, a lap t. szerkesztője, a maga nézeteit már elmondta.

Mindenesetre azonban, fogadja t. K. E. úr nagybecsülésemet, hitoktatásunk iránt tanúsított meleg érdeklődéséért. Adjon a gondviselés sok ilyen ügybuzgó, vallását híven szerető egyháztagot, a magyar protestáns anyaszentegyháznak.

Stiglicz Albert,

n.-bányai ev. ref. kántor-organista tanító.

Különfélék.

Lapunk felelős szerkesztője folyó hó 12-én 8—10 napi időzésre rokonai látogatása céljából Szatmármegyébe útazott.

A tiszántúli egyházkerületi tanügyi bizottság f. hó 10-ik napján tartotta gyűlését Kiss Áron esperes és Váallyi János főgondnok urak elnöklete alatt. A gyűlés tárgyait a közlegő tanévre tartozó előintézkedések, ezek mellett más újabban felmerült ügyek képezték. A debreczeni főiskolát illető ügyek között legfontosabb a görög nyelv alóli felmentés kérdése; a vita két vélemény körül forgott, melyek egyike (György E., Balogh F., Székely K., Elek L. támogatásával) a közelebbi konvent, illetve zsinat intézkedéséig a jelen állapotot változatlanul kívánja fentartani, másika pedig (Joó I., Kiss A., Dr. Öreg J. véleménye) a megnyilandó új tanévre már gondoskodni kíván a görög nyelvet pótló tárgyak tanításáról; a bizottság többsége ez utóbbi véleményt fogadta el; mihez képest úgy a magyar irodalom, mint a rajz köréből kijelölt tananyag heti 2—3 órán arra képesített és vállalkozó tanárok által (rendes tanóráikon túl, méltányos díjazás mellett) már a következő tanévben taníttatni fog. Gymn. igazgató előterjesztése alapján a párhuzamos osztályok fentartásához szükséges kiegészítő tanárokat helyettes tanári címmel: Mindszenti Imre hittani pályavégzett ifjú s több éven át magán nevelő és Hosszú Lajos okleveles rajztanár, segédtanári címmel: Dé-

zsi Lajos és Gulya György pályavégzett hittanhallgatók nyertek alkalmazást. Érdekes tárgya volt a gyűlésnek az akadémiai tanárkar előterjesztése a párbajozó ifjak ellenében; végső megállapodás e tárgyban az egyházker. közgyűléshez terjesztendő következő javaslat: „tanulónak párbajt vívni nem szabad; a ki párbajra mást kihív, vagy más kihívását elfogadja, az ezen ténye által ezen főiskola köréből kilépettnek tekintetik“. A miniszternek gymnasiumunkat kifogásoló leírására a gazdasági tanács javaslata elfogadtatott, melyszerint a kifogásolt 2 tanterem a reáliskolával kieserélendő; a czélszerűtlen butorozású termek fokozatosan újból berendeztetnek; a termek kellő tisztántartására intézkedés történt; a 13-ik tanszék felállítására a kiegészített reáliskolának növendékeink számára leendő kihatását be kell várni. Egy másik miniszteri leírathoz képest kimondatott, hogy az V—VIII. osztályokban 60-nál több tanuló nem vehető fel. Az egyházkerületi muzeum-egylet felállítását a tanügyi bizottság a már korábban elkészített előmunkálatok és a tanárkar javaslata alapján a közgyűlés előtt ajánlatba hozza. Szigetre vonatkozólag két tárgy merült fel; egyik a szigeti pártfogóság folyamodása, mely régebb szabályzatára hivatkozva, a tanárok fegyelmi ügyeiben első fokú bíraskodási jogának fentartását kéri, mely kérelem azonban a „Szervezet“ világos rendelkezésével szemben nem teljesíthető; másik a miniszter erős megrovása a miatt, hogy midőn egy magán tanuló vizsgájára — a felmerült kétség eloszlatása végett — bízott szándékozott kiküldeni, a vizsga ideje oly rövidre szabott, hogy e kiküldés lehetetlen volt, sőt az elsietésen felül a tanárok a miniszter szándékát törvényellenesnek nyilváníták; e tárgy a szigeti lyceum ügyeinek megvizsgálására már kiküldött bizottsághoz tétetik át. Tárgyaltatott még két miniszteri leírat; egyik a szatmári gymnasiumban a VII-ik osztály felállítását megengedi ugyan, de a nyilvánossági jog megadása előtt több kérdésre tájékoztató és megnyugtató feleletet kíván; másik a nánási gymnasiumnak V. és VI-ik osztályllyal kibővítését a fenforgó több rendbeli kifogások miatt nem engedélyezi; e leíratok az illető fentartó testületekhez megküldetnek. Végül ő Felségének a királynak kilátásba helyezett legmagasabb látogatása örvendetes tudomásul vétetett s ő Felségének a főiskolában méltó fogadására a szükséges intézkedések megtétettek.

Tudósítás. A debreczeni ev. ref. theologiai és jogakadémiában a beíratás ideje szept. 1—8-ig terjed, jelentkezés bizonyítvány benyújtása mellett a főiskolai háznagyhi hivatalnál. Tandíj félve hittanhallgatóknak 6 frt, joghallgatóktól 12 frt; fél-negyedrész tandíjra vagy tandíjmentességre való felvételre jó tanulásról és vagyoni szegénységről szóló bizonyítvánnyal felszerelt folyamodvány adandó be az igazgatósághoz. Beírásdíj újonnan jött tanulóktól 2 frt 30 kr; bentlakásdíj egész évre 8 frt, ebből 6 frt a beköltözés előtt fizetendő be, ez ügyben a folyamodvány a háznagyhi hivatalnál nyújtandó be. Táppintézet ellátás (ebéd, vacsora, kenyér) egész tanévre 74 frtért vallás-különbség nélkül írásbeli jelentkezésre bárki által nyerhető, a 44 frtos, 24 frtos és ingyenes (4 frt felszerelési díj mellett) kedvezményes helyekért az igazgatóhoz benyújtandó, külön kérvényben kell folyamodni iskolai, vagyoni, esetleg szegénységi bizonyítvány, lelkészi ajánló levél, mely a folyamodó szüleinek családi állapotáról szóló jegyzéket is magába foglalja és köz-

ségileg hitelezett adókönyvi másolat mellékletben becsatolandó; e kérvények felszerelve szept. négy első napján adandók be. A táppintézet díjak 40%-a szeptember 7-ig, a többi rész két egyenlő részben a karácsonyi és husvétii szünidő végeztével fizetendő be. A tanítóképességi vizsgára kötelezett hittanhallgatók augusztus 26-án jelentkezzenek a képezdei igazgatónál keresztlevél, érettségi bizonyítvány és leczkekönyvvel, a vizsga 27-én kezdődik. Javító és pótvizsgák ideje szeptember 3., jelentkezés 2-án déli 12 óráig. A theologiai alap- és jogi alap- és államvizsgák kezdete szeptember 5., jelentkezés felszerelt kérvénnyel szept. 4-iki déli 12 óráig az igazgatónál. A tanév és a táppintézet szept. 9-én nyílik meg. Dr. Karsa István, akad. igazgató tanár.

A Debreczeni Prot. Lap aug. 9-iki száma hivatkozva a „Budapesti Hirlapra“ mint forrásra „Anyakönyvi vizsgálat egy esperes ellen“ című czikket közöl, melyben felsorolt adatok egy anyakönyv példátlan gondatlansággal vezetését czélozzák bizonyítani. Gondolom, hogy kitől eredt a politikai lap czikke, nem helyeselhető azonban szerintem egy oly ügynek nyilvánosságra bocsátása, a mely még eddig csak egyoldalú állításokra támaszkodhatik. A vizsgálat igaz hogy megtartatott a jelzett időben, de az arról felvett jegyzőkönyvet az aláírókon kívül senki sem látta, s másnap már a főtiszt. püspöki hivatalhoz küldetett be; annak tartalmáról az olvasó alkothat magának véleményét, de senki sem jogosult hírlapilag közzé tenni mindaddig, míg illetékes elbíráláson nem ment keresztül az ügy. Elszomorító jelenség az egészben az, hogy egy ref. lelkész és esperese közt oly elkeseredett harcz fejlődött ki, melyben az adott és vett sebek s azok foltjai talán mindkét részen gyógyíthatatlanok és letörölhetetlenek lesznek. Tartózkodtam eddig s nem tehetem most sem, hogy a vidékünkön s egész egyházkerületünkben sötét hírű per tartalmát érdemileg és bírálatosan szellőztessem; helytelenítem az e tárgyban idő előtt megjelent s a felső bíróság információját czélzó egyházi lapi polémiát is, — mert az ügy mindkét része most már felső bírósági ellátás alatt áll, és míg ott el nem dől, sem oka, sem bizonyítéka nincs egyik félnek sem a közvélemény előtt vádaskodásra vagy mentekezésre: de a per teljes lejártával ha szükségét látom az érdeklődő egyházi nagy közönség, különösen lelkészi kar felvilágosítására az ügy elfogulatlan ismertetését közzé teszem, annyival inkább, mert ennek folyamán törvényünk hiányossága sok kellemetlenségnek lett okozója s perrendtartásunk szabatosabb rendezésének szükségességét bizonyítja. A püspökileg kiküldött vizsgáló.

Gyászhir. Eöry Lajos, városi árvaszéki ülnök Eöry Sámuel szép reményű fia, főiskolánk gymnasiuma 4-ik osztályának kiváló jelességű növendéke több hónapi szenvedés után aug. 13-án örök álmra hunyta szemét. Őszinte baráti részvétellel osztozunk a bánatos szívű szülők fájdalmában, kik igénybe véve az emberi tudomány vívmányait, az önfeláldozó fáradozás ellenére sem tudták a sorvasztó betegség áldozatát, szelid lelkű gyermeköket megmenteni a haláltól. Adjon esendes pihenést az ártatlan kiszzenvedettnek az Ur, a szülőknek pedig megnyugvásnak, erőnek, vígasztalásnak erős lelkét, hogy elhordozhassák a reájok mért kínos csapást. A temetés aug. 15-én d. u. 3 órakor történt, a tanuló ifjúság bent levő részének s nagy számú közönségnek őszinte részvétele mellett.

Az 1890. évi szeptemberhó 14-én Gönczön tartandó **Károli-émlékünnepély** sorrendje. I. Istenisztelet a templomban. (Kezdődik d. e. 10 órakor). 1. Gyülekezeti éneklés. 2. A sárospataki főiskolai énekharos ünnepi éneke. 3. Alkalmi ima. Mondja: Kun Bertalan tiszáninneri püspök. 4. Az abaúji egyházmegyei énekharos ünnepi éneke. 5. Alkalmi egyházi beszéd. Szónok: Kis Aron szathmári esperes. 6. Ezzel egyidejűleg azoknak, kik a templomon kívül maradtak, egyházi beszédet mond: Novák Lajos baktai lelkész. 7. Gyülekezeti éneklés, mely alatt a gyülekezet kimegy és a templom udvarán felállított szobor körül foglal helyet. II. Szobor leleplezés. 8. A sárospataki énekharos ünnepi éneke. 9. B. Prónay Dezső ág. hitv. ev. egyetemes felügyelő megnyitja a szobor-leleplezési ünnepélyt. 10. Emlékbeszéd. Károli életrajza; jutalmazott pályamű. Felolvassa a szerző: Szabó József, naprágyi lelkész. 11. Az angol biblia-társulat képviselőjének üdvözlő beszéde. 12. Zárbeszéd. Mondja: Szász Károly dunamelleki püspök. 13. Hymnus. Előadják: a sárospataki és az abaúji egyházmegyei tanítói énekharos együttesen. A leleplezési ünnepélyt társas-ebéd követi, melyre jegyek a helybeli ref. lelkésznel kaphatók. — Estve hangverseny a „Károli-alap“ javára. — Figyelmeztetés! Miután még július 4-ről kelt s az egyházi lapokban is megjelent levelemben, melyet a két testvér protestáns egyház püspökeihez intézni szerencsém volt, felkértem a t. közönséget, hogy augusztushó 10-ik napjáig jelentkezni legyenek szívesék mindazok, kik a Károli emlékünnepélyen akár mint magánosok, akár mint egyházak, egyházmegyék s kerületek képviselői jelen lenni óhajtanak: és mindaddig oly csekély számmal jelentkeztek, hogy e miatt, sem a célba vett módon az utazás, sem az elszállásolás és ellátás iránt határozottan intézkednünk nem lehet: tisztelettel kérem protestáns hitfeleinket, hogy a kik netán közbejött körülmények miatt eddig nem jelentkezhettek s az ünnepélyen megjelenni csakugyan szándékuk van, folyó aug. hó 25-ik napjáig minden bizonynyal jelentkezzenek, mert ezentúl kénytelen lesz a rendező bizottság oly szűkebb körre szorítkozni intézkedéseivel, mely a jelentkezettek számával megfelelő irányban fog állani. Miskolczon, 1890. aug. 12. Kun Bertalan ev. ref. püspök, a rendező bizottság egyh. elnöke.

Szavazatbontás. A nagy-károlyi ev. ref. egyházmegye, egyik üresedésben levő papi-tanácsbírói székre Kósa Ede jármii lelkészt választotta. Örömmel üdvözljük a tapintatos és szerencsés választást, mely egyik szép tehetségű, igazságszerető lelkésztársunk általános ismert buzgó tevékenységének nyitott nagyobb tért. A világi jegyzőségre abszolút többséget senki nem nyervén, Dienes Lajos és Domahidy Elemér urak újabb szavazásra tüzetek ki.

Lelkészejelölés. A bihari egyházmegyében levő mezőkeresztesi első osztályú egyház lelkészi állomására a jelölés f. hó 7-én ment végbe. A 17 pályázó közül kijelöltek: Szemes László szt.-jánosi, Szigeti Elek zsákai, Nagy Sándor váncsodi, Lévai Mihály j.-hodosi és Vadon Miklós nyüvedi rendes lelkészek. A választás f. hó 31-én leend.

Helyreigazítás. Lapunk legközelebbi számában a b.-diószegi tanítói hivatalra hirdetett pályázatban a „20 kr fűtéspénz“ helyett „50 kr fűtéspénz“ tétetett, mit ezennel helyreigazítunk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

Pályázat.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületben a n.-bányai egyházmegyéhez tartozó aranyosmedgyesi egyház lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Ezen lelkészi állomás évi jövedelme hivatalosan 698 frtra van felvéve s így a 3-ik osztályba tartozik.

Pályázók kellőleg felszerelt kérvényeiket szept. hó 4-ik napjáig adják be nt. Bencsik István esperes úrhoz N.-Paládon.

Az állomás 1891. ápril 24-ikén lesz elfoglalható.

Debreczen, 1890. aug. 12.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat.

A hajdunánási ev. reform. VI. osztályú gymnasiumban két rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik. Az egyik tanszékkal a német és magyar nyelv s irodalom, — a másikkal a magyar és latin nyelv s irodalomnak tanítása van összekötve. Utóbbi tanszék betöltésénél előnyben részesülnek, kik a történelemből is tanítási képességgel bírnak.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek. Ha okleveles egyén választatik bármelyik tanszékre, egy próbaév után, — a nem okleveles pedig a törvényes határidőben megszerezni kötelezett oklevél bemutatása alapján fog állandósíttatni.

Évi fizetés 900 forint, mely azonban csakis okleveles egyéneknek adatik ki az állandósítás előtt. Nem okleveles egyének — állandósításig 800 forintot kapnak, — és pedig a fentartó egyház pénztárából évnegyedenként előre.

Pályázók oklevéllel vagy egyéb bizonyítványokkal, esetleg ha szolgálatban voltak, szolgálati bizonyítvánnyal vagy minősítési táblázattal és testi épségüket igazoló orvosi bizonyítvánnyal ellátott kérvényöket a gymnasium igazgató tanácsának elnökségéhez folyó évi aug. hó 20-ig adják be.

Hajdunánás, 1890. aug. 3.

Nagy Elek,
az igazg. tan. jegyzője.